

5. Капченко Л.М. Моделювання планів роботи у професійно-технічних навчальних закладах (умови і принципи) [Ел. ресурс] / Л. М. Капченко // Народна освіта : ел. наук, фахове видання. – 2008. – Вип. № 3 (6). – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/NarOsv/2008-3/index.htm>.

6. Клокар Н. Андрагогічна модель підвищення кваліфікації педагогів на засадах диференційованого підходу / Н. Клокар // Післядипломна освіта в Україні. – 2008. – № 2. – С. 23–28.

7. Козырева О. А. Воспитание как феномен моделирования и практики : монография / О. А. Козырева. – Кемерово : Изд-во КРИПКиПРО, 2010. – 410 с.

8. Лодатко Є. О. Моделювання в педагогіці: точки відліку [Електроний ресурс] / Є. О. Лодатко // Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку : е-журнал. – 2010. – Вип. № 1. – Режим доступу. – http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical

9. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи [Ел. ресурс] / В. Л. Ортинський. – К., 2009. – 470 с – Режим доступу: http://pidruchniki.com.ua/00000000/pedagogika/_pedagogika_vischoyi_shkoli_ortinskiy_vl.

10. Погонишева Д. А. Моделирование как метод реализации компетентного подхода в профессиональном образовании / Д. А. Погонишева // Педагогика. – 2009. – № 10. – С. 22–28.

11. Рогова О. Г. Экологическое моделирование: практика : учеб.- метод, пособие [Эл. ресурс] / О. Г. Роговая. – СПб. : Книжный Дом, 2007. – 104 с. – Режим доступа: http://window.edu.ru/window_catalog/pdf2txt?p_id=34944&p_page=1.

12. Семенова А. В. Формування професійної компетентності фахівців засобами парадигмального моделювання / А. В. Семенова // Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / [З. Н. Курлянд, Р. І. Хмельюк, А. В. Семенова та ін.] ; за ред. З. Н. Курлянд. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2007. – С. 432–446.

13. Уйсімбаева Н. В. Формування професійної компетентності майбутніх економістів в процесі науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах I–II рівня акредитації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Наталія Василівна Уйсімбаева ; Кіровоградський державний педагогічний ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2006. – 189 с.

14. Штофф В. А. Моделирование и познание / В. А. Штофф. – М. : Наука, 1972. – 234 с.

Наталія Василюга

ПРИНЦИП ПРИРОДОВІДПОВІДНОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. К. КРАМАРЕНКА

З'ясовуючи мету, роль і місце фізичного виховання в загальній системі виховної діяльності, керуються визнаними загальнолюдськими нормами та цінностями. У зв'язку із цим, наші погляди на галузь фізичне виховання необхідно базувати на принципах природовідповідності, гуманізму і демократизму. Визначальною умовою розбудови педагогічного процесу з фізичної культури на сучасному етапі, вважаємо дотримання принципу природовідповідності, що передбачає врахування у процесі фізичного виховання закономірностей циклічності побутових, трудових та святкових явищ і процесів, характерних для життєдіяльності певної етнічної спільноти людей у конкретному природному середовищі.

Принцип природовідповідності є тією першоосновою, яка забезпечує досягнення гармонійного співвідношення між природою і людиною, він спрямований на врахування багатогранної і цілісної природи людини, особливостей її анатомо-фізіологічного розвитку з погляду віку і статі. Цей принцип обстоював ряд відомих корифеїв вітчизняної та закордонної педагогіки. Уведення принципу природовідповідності у педагогічну науку належить Я.-А. Коменському. Він підкреслював наслідування організації навчального процесу зовнішнім природним формам, про що йдеться в його фундаментальній праці «Велика дидактика». Ж.-Ж. Руссо основними факторами впливу на дітей вважав природу, людей та предмети оточуючого світу. Основне завдання виховання, яке здійснюється людьми і речами, на його думку, полягає у тому, щоб узгодити свої впливи з природним розвитком дитини. У такому контексті слід розуміти трактування Ж.-Ж. Руссо принципу природовідповідності: природне виховання допомагає вільному розвитку дитини, який відбувається через самостійне накопичення нею життєвого досвіду. Істотний крок

у розумінні природовідповідності зробив Й. Г. Песталоцці, акцентуючи увагу на внутрішній природі людини (мікросвіту), яка є невід'ємною частиною загальної природи (макросвіту). Педагог доводив необхідність такої організації навчального процесу, за якою дитина могла якнайповніше реалізувати свої здібності, таланти і можливості [6].

Серед вітчизняних учених цікавими для нас виявилися думки відомого філософа і педагога Г. С. Сковороди. Він обстоював ідею «спорідненого», тобто природовідповідного виховання. Природні задатки у людей неоднакові, але кожна людина, на його думку, має можливість, спираючись на них, розгорнути успішну діяльність у тій чи іншій галузі. Природа, писав він, подібна до багатого фонтана, що наповнює різні посудини до повної місткості. К. Д. Ушинський неодноразово говорив про принцип природовідповідності як основу навчання і виховання. Він зазначав, що: «Основний закон дитячої природи можна висловити так: дитина вимагає діяльності безперестанно й стомлюється не діяльністю, а її одноманітністю та однобічністю... Педагог повинен насамперед учитися у природи і із спостереженого явища дитячого життя виводити правила для школи...» [9]. Народна педагогіка, сповідувана Г. Г. Ващенком, також широко використовує досліджуваний принцип. Найбільш природовідповідним вихованням учений вважає виховання в сім'ї, яка, на його думку, може забезпечити нормальний розвиток дитини та її всебічне виховання [1]. В. О. Сухомлинський надавав пріоритетного значення реалізації принципу природовідповідності у фізичному вихованні, виходячи з його мети, передусім, як розвитку біологічних, природних якостей особистості. Реалізація вищезгаданого принципу ґрунтується на визнанні спорідненості біологічної сутності людини із природою, на вивченні та розвитку природних особливостей і здібностей учнів. В. О. Сухомлинський виявив залежність духовного життя дитини від особливостей її фізичного розвитку та стану здоров'я [3].

Серед згаданих постатей учених, педагогів визначну роль в реалізації принципу природовідповідності, зокрема через розвиток фізичного виховання молоді відіграв *Валентин Костянтинівич Крамаренко* – видатний педагог, методист, лікар і громадський діяч. Його наукова спадщина є яскравим підтвердженням того, за яким напрямками розвивалась вітчизняна наукова думка у галузі фізичного виховання в дорадянські часи [8].

В. Крамаренко прагнув відповісти на питання: які засоби фізичного розвитку повинні стати основою національної системи виховання? Він був переконаний, що при існуючому розмаїтті фізичних вправ необхідно віддавати переваги тим, що засновані на рухах, які певний народ використав у процесі своєї еволюції у боротьбі за існування із силами природи. Учений вважав «природність» і простоту рухів головними критеріями відбору фізичних вправ.

Розвиваючи цю думку у роботі «*Основи учения об элементарных упражнениях*» (1913 р.) В. Крамаренко стверджував, що основним засобом фізичного розвитку та національного виховання нашого народу повинні бути «елементарні рухи» – «найпростіші із циклу доцільних і координованих рухів» [4]. До вправ, заснованих на природності та простоті, науковець відносив, атлетику, яку називав «дійсною їжею для розвитку нашого тіла». Окрім того, він наполягав на тому, що концепція національної системи фізичного виховання повинна базуватися на принципі, що проголосили ще давньогрецькі філософи та на якому ґрунтувалася англійська система, зокрема, «використання різних видів фізичних вправ переважно серед природи» [5].

Свої новаторські ідеї в галузі зміцнення здоров'я і фізичного розвитку учнів В. К. Крамаренко активно впроваджував у практику експериментальних шкіл, які відкривались на початку ХХ століття в Україні за зразком країн Західної Європи. При цьому він зарекомендував себе як талановитий педагог і методист. Одна із таких шкіл – Жіноча лісна гімназія – була відкрита в Пуще-Водиці під Києвом, де Валентин Костянтинівич очолював роботу з фізичного виховання [7]. Школа знаходилась у сільській місцевості і близьке розташування до природи дозволяло по-новому підійти до вирішення задач фізичного виховання учениць. Замість гімнастичного залу в гімназії був збудований критий майданчик, добре і раціонально оснащений різним інвентарем. Під керівництвом В. К. Крамаренка гімназистки цілий рік займались фізичними вправами на свіжому по-

вітрі, що сприяло постійному загартуванню організму. У зимовий період учениці на заняттях катались на лижах та санках [2].

Як і багато авторитетних учених дорадянського періоду (О. Анохін, П. Лесгафт, Є. Покровський), В. К. Крамаренко був проти використання у процесі фізичного виховання акробатичних вправ. У свою чергу різко критикував вільні вправи, вважаючи їх «помилковими штучними рухами, що несуть у собі всі ознаки негативної сторони сучасної культури». Застосовуючи їх, говорив він «ми віддаляємося від нашої природи». Учений також підкреслював, що тільки «природні рухи» повинні бути «супутниками життя нашого організму» [4].

Саме вище вказані дані безпосередньо підтверджують впровадження принципу природовідповідності В. К. Крамаренком у власній концепції національної системи фізичного виховання. Його задум полягав у наступному: «Якщо ми додамо до простих природних вправ легкої атлетики складні, у вигляді різних ігор, видів спорту, танців і розумної ручної праці, тоді у нас складеться струнка система нашого національного фізичного виховання» [5].

Завдяки своїй природності, вважав учений, запропонована система буде самою доступною для застосування, особливо тоді, коли головною перешкодою на шляху розвитку фізичного виховання та спорту, особливо в школах, є відсутність необхідних умов для проведення навчальних занять. Така система не вимагає окремого гімнастичного залу та дорогих нерухомих приладів. Для неї цілком достатньо актового або рекреаційного залу, оснащеного простими приладами, які легко переносити та замінити природними перешкодами (стійки для стрибків, приставні сходи, канати гантелі тощо) [5].

Таким чином, проведене дослідження дозволяє говорити про те, що В. К. Крамаренко був видатним громадським діячем, який присвятив своє життя розвитку фізичного виховання, культури і спорту. Він стояв у витоків зародження на Україні спортивної науки та практики, був педагогом, методистом, публіцистом і блискучим організатором. Видатний науковець запропонував концепцію національної системи фізичного виховання, яка базувалась на використанні природних, елементарних рухів, що виконувались, переважно, на свіжому повітрі. Саме це доводить втілення принципу природовідповідності фізичного виховання на практиці у педагогічній спадщині В. К. Крамаренка.

Список використаної літератури

1. Ващенко Г. За здорову і свідому українську родину / Григорій Ващенко // Твори. Том 4. Праці з педагогіки і психології. – К.: “Школяр” – “Фада” ЛТД, 2000. – С. 314-325.
2. Векше А. П. Новые веяния / А. П. Векше // Сокол. – 1914. – № 4-5. – С. 4.
3. Кравцов В. О. Принцип природовідповідності виховання у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського / В. О. Кравцов: Автореф. дис. к. п. н. 13.00.01 / Криворізький держ. пед. у-т. – Кривий ріг. – 2001. – 22 с.
4. Крамаренко В. К. Основы учения об элементарных упражнениях / В. К. Крамаренко // Красота и сила. – 1913. – № 17-18. – С. 14-15.
5. Крамаренко В. К. О физическом развитии и воспитании. Издание учреждения «Veritas» / В. К. Крамаренко. – К: Печатня и литография М. Д. Счастливцева, 1911. – 54 с.
6. Малафійк І. В. Дидактика / І. В. Малафійк. – К.: «Кондор», 2005. – 397 с.
7. Приходько А. Практическая деятельность В. К. Крамаренко в области физического воспитания и спорта в досоветский период / Анна Приходько // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Л. Українки. – Луцьк, 2008. – Т. 1. – С. 99-104.
8. Приходько Г. Теоретичні погляди Валентина Костянтиновича Крамаренка щодо проблеми фізичного виховання особистості / Ганна Приходько // Вісн. Прикарпат. ун-ту. Педагогічні науки. – Івано-Франківськ, 2008. – Вип. 25. – С. 67-75.
9. Ушинский К. Педагогическая поездка по Швейцарии / Константин Ушинский // Собрание сочинений: В 11 т. – Т.3. – Москва-Ленинград: Изд. Акад. пед. наук РСФСР, 1948. – 691 с.